

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

ת"ב 4566-05-15 ד' נ' ד'

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופטת רונית גורביץ**מבקשים**

1.ח.ד.

2.ש.ד

3.י.ד.

באמצעות עוה"ד יצחק כהן**נגד****משיב**

י.ד.

באמצעות עוה"ד יעקב לנקרי

חקיקה שאוזכרה:

[חוק הבוררות, תשכ"ח-1968](#): סע' 24, (1)24, (3)24, (4) 24, (9) 24

ספרות:

[ישראל שמעוני, אופק חדש בבוררות \(מהד' 2, 2014\)](#)

מיני-רציו:

* דחיית התנגדות לאישור פסק בוררות מכוח מספר עילות ביטול המנויות בסעיף 24 לחוק הבוררות. (24) (1) ; (3)24 ; (4)24 ; (9)24 ; (10)24 .

* בוררות – פסק בורר – ביטולו

* בוררות – פסק בורר – עילות ביטול

התנגדות המשיב לאישור פסק בוררות, שניתן על ידי בית הדין לצדק של הקהילה החרדית, מכוח מספר עילות ביטול המנויות בסעיף 24 לחוק הבוררות. (24) (1) ; (3)24 ; (4)24 ; (9)24 ; (10)24 . פסק הבוררות קבע כי רישום זכויות האב במשק ע"ש המשיב אינו אלא לשם ניהול הנכסים, כגון לשם השגת משכנתא, וע"כ כל הנכסים הינם בחזקת האב. וכי לאחר אריכות ימי האב, הנכסים יתחלקו כדין ירושה בין כל האחים.

ביהמ"ש לענייני משפחה דחה את ההתנגדות מהטעמים הבאים:

סעיף 24 לחוק הבוררות, קובע כי ביהמ"ש רשאי לבטל פסק בוררות, כולו או חלקו, באחת מהעילות הקבועות בו. עילות אלו תוחמות את סמכותו העניינית של ביהמ"ש בביקורתו השיפוטית על פסק הבורר.

זאת נוכח מדיניות בתי המשפט שלפיה יש לחזק את עצמאותו של מוסד הבוררות ולצמצם את התערבותו של ביהמ"ש בהליכי הבוררות, ככל הניתן. כך נפסק כי טעותו של בורר ביישום הדין המהותי ואופן ניהול הליך הבוררות על ידו לא יהוו עילה להתערבותו של ביהמ"ש. סמכות עניינית זו של ביהמ"ש היא קונקלוסיבית, ואין לצדדים לבוררות כוח משפטי להוסיף עליה או לגרוע ממנה על פי הסכמתם. העילות לביטול פסק הבורר, מוחלות בידי בתי המשפט בזהירות רבה, ועל דרך הפרשנות הדווקנית, כשהמגמה היא ליתן, ככל האפשר, תוקף לפסק הבורר, ולא לבטלו.

במקרה דנא לא נמצא ממש בטענת המשיב בדבר היעדר הסכם בוררות חוקי וחריגה מסמכות (סעיפים 24(1) ו-24(3)) לחוק הבוררות. כידוע, הצדדים להסכם הבוררות הם הקובעים את סמכויות הבורר, באלו נושאים ידון וייתן החלטות, מתי יחליט לקיים ישיבות ועל פי איזה דין יפעל. במקרה זה, זהות הטריבוטל, בית הדין לצדק, שאינו גוף רשמי שקיבל סמכויות שיפוט בחוק, נקבעה והוסכמה ע"י הצדדים. כך גם תיחום סמכויותיו של בית הדין לצדק, אשר נקבעו בשטר הבירורין, להכריע בסכסוך המשפחתי, הוסכמו על ידי הצדדים והמנוח, ואין כל מניעה לכך בהתאם לחוק הבוררות. מכאן, שאין להורות על ביטול פסק הבורר, מחמת היעדר סמכות/חריגה מסמכות.

כן נדחתה טענת המשיב לביטול פסק הבורר מחמת שלא ניתנה לצדדים ולמנוח הזדמנות נאותה לטעון טענותיהם או להביא ראיותיהם (סעיף 24(4) לחוק הבוררות). כידוע, כדי להביא לביטולו של פסק הבוררות, בעילה זו, יש להוכיח שלא התנהגותו של המשיב היא שגרמה לאי מתן ההזדמנות לטעון טענותיו או להבאת ראיותיו. כאמור היוזמה להביא ראיות היא של הצדדים ולא של הבורר. על כן, יש להראות שהבורר דחה בקשה להבאת ראיות רלוונטיות שהיה בהן כדי להשפיע על פסק הבורר וכי הוא סירב לבקשה ללא הצדקה. כזאת לא נמצא בענייננו.

מעדות המשיב עולה כי הוא כבש את טענותיו מיוזמתו בפני הבוררים, כי לא רצה לפגוע באב המנוח. אלא שטיעונים אלו מועלים על ידו, לאחר שאביו נפטר ולאחר שניתן פסק הבורר, שאינו לרוחו, ועל כן הוא מנוע מלהעלותם. אין למשיב כל זכות או עילה שבדין לקיום משפט חוזר.

בכל הנוגע לטענת המשיב כי הסכים לכתחילה לבוררות הואיל וסמך על כך שאין לרבנים סמכות לדון בענייננו, ועל כן, לא היה משנה לו מה יוכרע בהליך. גם אם המשיב אכן סבר כך, הרי שאין באמונתו זו כדי לסייע בידו או לערער/להפחית ממידת מחויבותו לקבל את דין הרבנים, לא משנה מה תהיה הכרעתם, כפי שהתחייב בשטר הבירורין. זאת ועוד. מוסד ההתדיינות בפני בית דין צדק הפועל כבורר על פי דין תורה מכוח שטר בירורין אינו זר למשיב, אלא חלק מהוויות עולמו הנהוג ומקובל. מדובר בתהליך הכרוך בהסכמה. התנערותו של המשיב ממחויבותו לדין התורה שקיבל על עצמו בטיעון כי "לא ידעתי שיש להם סמכות של אלוקים" היא היתממות לשמה.

בכל הנוגע לטענה כי בית דין צדק לא בדק את כשרותו של המנוח חרף טענות המבקשים, ובכך נפל פגם בהליך, ביהמ"ש אינו נדרש לבחינת הטענה, זאת לנוכח העובדה כי המשיב עצמו לא כפר בכשרותו ובציליותו של המנוח לאורך כל הליך הבוררות, ומשכך לא יכול המשיב להיתלות בכך כקרדום לחפור בו לקידום האינטרס שלו בהליך זה. מכל מקום, בעניינינו, אין להתעלם מכך שהמנוח העיד בפני הבוררים, אשר התרשמו ממנו באופן ישיר ובלתי אמצעי. התרשמות הבוררים מעדותו של המנוח, וכך גם העובדה כי לא הובא בפני הבוררים כל מסמך שיש בו כדי לעורר דיון בכשרותו של המנוח, אינו את הצורך להידרש לטענת הכשרות.

באשר להוראה המגבילה את הצדדים מלפנות אל ביהמ"ש לתקיפת פסק הבורר, הרי שאין לה כל נפקות.

כן נדחתה טענת המשיב כי תוכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור (סעיף 24(9) לחוק הבוררות). נקבע בפסיקה כי סמכות הביטול מכוח עילה זו תיושם בעיקר, מקום שיש בתוכנו של פסק הבוררות "כדי לפגוע

באינטרסים, בעקרונות ובערכים שחברתנו מבקשת לקיים ולשמר". כך גם תקנת הציבור מחייבת שהעניין יהיה בעל עניין לציבור ולא עניין פרטי הקשור לסכסוך משפחתי.

במקרה דנא, המשיב טען כי תוכנו של פסק הבוררות מנוגד לתקנת הציבור שכן בית דין צדק קבע למנוח בעודו בחיים איך להוריש את רכושו חרף רצונו להעביר את זכויותיו במשק למשיב. כך גם המנוח לא חתם על שום מסמך לביטול העברת הזכויות. באופן שבית דין צדק הוריש את זכויות המנוח במשק בין האחים בשעה שכבר הם לא היו שלו. ברם, מדברי המנוח ומהודאת המשיב בפני הבוררים עולה כי העברת הזכויות במשק למשיב לא נעשו בכוונה להעביר אליו את הזכויות במשק במתנה, אלא לצרכי משכנתא תוך שהמנוח עומד על כך כי זכויותיו במשק יתחלקו בין האחים בחלקים שווים. הסכמת הצדדים והמנוח להתדיין בפני הבורר, חתימתם על שטר הבירורין והשתתפותם בהליך, פותחת את נושא הבעלות במשק לדיון מחדש, כאשר הרבנים שמונו כבוררים הוסמכו להכריע בטענותיהם בעניין זה. מאחר והצדדים והמנוח הסכימו להביא את העניין להכרעת הבוררים הרי הם מושתקים מלטעון לעילת ביטול זו.

כן לא הוכחה קיומה של עילה שעל פיה היה ביהמ"ש מבטל פסק דין סופי (סעיף 24 (10) לחוק הבוררות). עילת ביטול זו מיועדת למצבים שבהם נפגעו עקרונות הצדק הטבעי או התגלו עובדות חדשות שלא היו ידועות למבקש בשעת הבוררות ואשר גילויו בזמנו לא היה תלוי במבקש או שהתגלתה תרמית שהשפיעה על מתן פסק הבוררות או שלא הייתה סמכות להיזקק לבוררות. בקרה דנא המשיב טען כי פסק הבורר ניתן על רקע מעשי כפייה ומרמה שבצעו המבקשים כלפיו וכלפי המנוח כדי להשיג שלא כדין את הזכויות במשק ואולם המשיב לא הציג כל תשתית עובדתית שיש בה כדי להרים את הנטל המוטל עליו להוכיח קיומה של עילה זו.

פסק דין

האם יש להורות על ביטול פסק בורר, שניתן על ידי בית הדין לצדק של הקהילה החרדית, מכוח עילות הביטול המנויות [בסעיף 24 לחוק הבוררות](#), התשכ"ח – 1968?

א. רקע עובדתי

1. הצדדים הינם אחים, ילדיו של המנוח ח.ד. (ז"ל), אשר הלך לבית עולמו בינואר 2015 (להלן: "המנוח").
2. למנוח עוד חמש בנות ובן פסול דין, אשר אינם צד להליך ואף לא היו צד להליך הבוררות.
3. המנוח התגורר במשק ... במושב אותו קיבל בירושה מהוריו.
4. המנוח העביר את זכויותיו במשק למשיב, וביום 10/10/12 הושלם הליך העברת הזכויות, והמשיב נרשם כבעל מלוא הזכויות במשק.

5. משנודע למבקשים אודות העברת מלוא הזכויות במשק על שם המשיב, הם ביקשו לפעול לשם ביטול מהלך זה, ומשכך, פנו לבית דין צדק – אזור הצפון, הקהילה החרדית – חיפה בנשיאות מרן הגאון רבי ש.י. נ.ק. שליט"א. (להלן: "בית דין צדק"). בתביעה בקשו לקבוע כי המשיב רימה את האב המנוח בנוגע להעברת הזכויות במשק.
6. ביום 22/09/14 ניתן פסק בורר על ידי בית דין צדק אשר קבע כי הזכויות במשק "יתחלקו כדין ירושה בין כל האחים", וזאת לאחר שפסק כי המנוח העביר את זכויותיו במשק למשיב לשם השגת משכנתא:
- "בדו"ד שבין ה"ה ח' ו/או ש.ד. – התובעים, לבין ה"ה י.ד. – הנתבע, לאחר שקבלו קניין וחתמו על שטר בוררות כדין, ולאחר ששמענו טענות שני הצדדים, הוחלט:
- א. ביה"ד רשם לפניו הודעת בע"ד שרישום הנכסים של האב ע"ש י.ד. אינו אלא לשם ניהול הנכסים, כגון לשם השגת משכנתא, וע"כ כל הנכסים הינם בחזקת האב.
- ב. לאחר אריכות ימי האב, הנכסים יתחלקו כדין ירושה בין כל האחים".
7. ביום 04/05/15 הגישו המבקשים בקשה לאישור פסק בורר בבית המשפט המחוזי.
8. ביום 1.6.15 הועבר התיק לבית משפט לענייני משפחה מפאת העדר סמכות עניינית.
9. במסגרת אותה התובענה הגיש המשיב התנגדות לאישור פסק הבורר ובקשה לביטול מעילות שונות.
10. בהחלטתי מיום 9.4.16 הוריתי על היפוך סדר הבאת הראיות, לפיה המשיב הוא שיתחיל בהבאת ראיותיו, בהיותו "המוציא מחברו", וזאת לאור הטענות שמעלה המשיב כנגד אישור פסק הבורר שבחלקן עובדתיות.

ב. טענות הצדדים**גרסת המשיב**

11. המשיב טוען כי יש להורות על ביטול פסק הבורר, מכוח מספר עילות המנויות [בסעיף 24 לחוק הבוררות](#).
12. לטענתו, קביעת בית הדין כי זכויות המשיב במשק יחולקו בין האחים, נוגדת את רצון המנוח כי המשיב יהיה בעל מלוא הזכויות במשק. והיא אף סותרת זכותו של המנוח להוריש את רכושו כראות עיניו.
13. זאת ועוד. עת ניתנה פסיקתם, למנוח כבר לא היו שום זכויות, הואיל והזכויות במשק נרשמו ע"ש המשיב שנתיים קודם. כך, שפסק הבורר כלל לא ישים לאור הוראות רמ"י בדבר איסור חלוקת הזכויות בנחלה ליותר מבן אחד ובניגוד לתקנת הציבור.
14. כמו כן, נטען על ידי המשיב כי פסק הבורר נוגד את רצון המנוח לנהוג ברכושו כרצונו. קל וחומר, שעה שהמנוח לא נקט בשום פעולה לשם ביטול העברת הזכויות במשק.
15. לטענתו, הפסק אף פגום מיסודו, מאחר והמתנה הושלמה והמנוח לא היה רשאי לחזור בו ממנה, וגם משום שהוא מתעלם מכך שזכות החזרה של נותן המתנה היא אישית, ואינה ניתנת להעברה ליורשיו.
16. לדבריו, בית הדין נמנע מלשמוע טענותיו ולא אפשר לו להביא ראיותיו, ונמנע מלקיים דיון בטענות הצדדים, לגופו של עניין.
17. לגרסתו, הדיינים נמנעו מלדון ולבחון את טענותיהם המהותיות של הצדדים, לא בררו מחלוקות עובדתיות, הן ביחס לכשירות המנוח והן ביחס להשפעה בלתי הוגנת ולא נתנו למי מהצדדים לטעון טענותיהם ולהביא ראיותיהם, כך שלמעשה נגרם עיוות דין מובהק.

18. המשיב טוען כי יש לבטל את פסק הבורר, בשל עיוות דין ומעשה מרמה והטעייה, שביצעו המבקשים כלפיי אביהם המנוח, הכוללים נקיטת אמצעים פסולים והשפעה בלתי הוגנת.
19. במסגרת הדיון שהתקיים ביום 09/09/14, המבקשים ביקשו מהדיינים לבדוק את מצבו הבריאותי של המנוח, ואולם בית הדין התעלם לחלוטין מבקשה זו ולא בדק את כשירותו של המנוח.
21. כך גם לשיטתו, בית הדין לא היה מוסמך מלכתחילה לדון בהליך, מאחר ומדובר בסכסוך משפחתי מובהק.
22. לא זו אף זו, טוען כי יש מקום לבטל את שטר הבירורין, גם מן הטעם כי הוא כולל הוראה האוסרת על מי מהצדדים להשיג/לערער על תוכנו.
23. לבסוף טוען כי פסק הבורר ניתן על רקע מעשי כפייה ומרמה שביצעו המבקשים כלפיו וכלפי המנוח.
24. לדעת המשיב, עוצמתם המצטברת של הליקויים המהותיים שנפלו במסגרת פסק הבורר יורדים לשורשו של עניין, ומטים את הכף לביטולו.

גרסת המבקשים

25. בפתח סיכומיהם, טוענים המבקשים כי בעניינינו יש לבחון את השאלה האם קיימת עילה לביטול פסק בורר מכוח עילות הביטול המנויות [בסעיף 24 לחוק הבוררות](#), ואין להתייחס ליתר הטענות אשר מעלה המשיב, אשר אין בהן עילה לביטול פסק בורר.
26. לגופו של עניין, ביחס לטענת המשיב לפיה לא היה הסכם בוררות בר תוקף, טוענים המבקשים כי שטר הבוררות נחתם על ידי שני הצדדים. כך גם המשיב לא הכחיש חתימתו על גבי שטר הבוררות (סעיף 17 לתצהירו).
27. באשר לטענת המשיב, לפיה פסק הבורר ניתן בהיעדר סמכות, טוענים המבקשים כי טעות נפלה בידו.

28. פסק הבורר ניתן על ידי בית דין צדק, ואין מדובר בגוף רשמי שקיבל סמכויות שיפוט בחוק כלשהוא. פסק הבורר ניתן על ידי בורר שאיננו חלק מהמערכת המשפטית בישראל, אלא זהותו נקבעה והוסכמה על ידי הצדדים, בהתאם להוראות [חוק הבוררות](#).
29. לדברי המבקשים, טענות המשיב בדבר היעדר הזדמנות לטעון טענות בהליך הבוררות, אינן מדויקות בלשון המעטה. למשיב ניתנה ההזדמנות לטעון טענותיו. אלא, שרק לאחר שניתן פסק הבורר, נזכר המשיב בטיעונים נוספים שיכול היה לטעון בפני הבורר ואשר אולי היו יכולים להביא לשינוי בהכרעה.
30. זאת ועוד, טוענים המבקשים כי ההוראה המגבילה את הצדדים לפנות לבית המשפט לתקיפת פסק בורר, אינה מאיינת את תוקפו של הסכם הבוררות, אלא לכל היותר נחשבת בטלה וחסרת תוקף. על כן, אין בכך כדי לפגוע בכוחו של הסכם הבוררות על פיו ניתן פסק הבורר.
31. באשר לכשרות המנוח בהליך הבוררות, נטען על ידי המבקשים כי לכל אורך ההליך, המשיב לא כפר בכשרותו ובצלילות דעתו של המנוח, כך שיש לדחות טענה זו, ולו מטעם זה בלבד.
32. הליך הבוררות עסק בשאלת הבעלות במשק, כך טוענים המבקשים. הצדדים הסמיכו את הבורר להכריע בטענותיהם בעניין זה. על כן, משניתנה הסכמתם להביא את העניין להכרעת הבורר, הרי שהם מנועים מלטעון כנגד פסיקתו בעניין.
33. המבקשים שבים וטוענים כי לא הייתה בכוונת המנוח לתת את המשק במתנה למשיב. העברת הזכויות למשיב נעשה לצורכי משכנתא, בלבד, ועל מנת שיטפל בחלוקת זכויות המשק בין כל האחים. שכן, זו הייתה משאלתו, שהזכויות במשק יחולקו בין כל האחים.
34. הצדדים הסכימו מרצונם החופשי לפנות להליך בוררות. התקיים דיון, לגופו של עניין, ופסק הבורר ניתן כדין. אולם, מאחר ותוצאות הליך הבוררות לא עלו בקנה אחד עם רצונות המשיב, החל לטעון כנגד הליך הבוררות, על מנת להביא לביטול פסק הבורר.

ג. דיון והכרעה

- [האם קמה בעניינינו עילה לביטול פסק בורר מכוח העילות הספציפיות בסעיף 24 לחוק הבוררות?](#)
35. [סעיף 24 לחוק הבוררות](#), תשכ"ח – 1968 (להלן: "חוק הבוררות") קובע כי בית המשפט רשאי לבטל פסק בוררות, כולו או חלקו, באחת מהעילות הבאות הנטענות בעניינינו:
- "(1) לא היה הסכם בוררות בר תוקף;
- ...
- (3) הבורר פעל ללא סמכות או שחרג מהסמכויות הנתונות לו לפי הסכם הבוררות;
- (4) לא ניתנה לבעל דין הזדמנות נאותה לטעון טענותיו או להביא ראיותיו;
- ...
- (9) תכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור;
- (10) קיימת עילה שעל פיה היה בית משפט מבטל פסק דין סופי שאין עליו ערעור עוד".
36. המחוקק הגביל, למעשה, את המתדיינים לעילות מוגדרות אלו, והפסיקה הלכה בדרכו, ועל דרך הפרשנות המשיכה וצמצמה את תחולתן, כפי שנאמר לא אחת:
- "מגמת בתי המשפט היא לקיים את פסק הבוררות ככל שהדבר ניתן ולצמצם את התערבותו של בית המשפט בהכרעותיו של הבורר." (בע"א [823/87 דניה סיקוס, חברה לבניה בע"מ נ' ס.ע. רינגל בע"מ, פ"ד מב \(4\) 605](#); פרופ' סמדר אוטולנגי, [בוררות דיון ונוהל](#), כרך ב, עמ' 986).
37. בית המשפט נוקט מדיניות שלפיה יש לחזק את עצמאותו של מוסד הבוררות ולצמצם את התערבותו של בית המשפט בהליכי הבוררות, ככל הניתן. נפסק כי טעותו של בורר ביישום הדין המהותי ואופן ניהול הליך הבוררות על ידו לא יהוו עילה להתערבותו של בית המשפט. בית המשפט יבטל פסק בוררות רק אם מתקיימת אחת העילות המנויות [בסעיף 24 לחוק הבוררות](#).
38. עילות הביטול של פסק הבוררות מפורטות, אחת לאחת, [בסעיף 24 לחוק](#), והן תוחמות את סמכותו העניינית של בית המשפט בביקורתו השיפוטית על פסק

הבורר. הן מהוות מקור כוחו לבטל פסק בורר, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו, או להחזירו לבורר לעשיית שינויים בו. סמכות עניינית זו של בית המשפט היא קונקלוסיבית, ואין לצדדים לבוררות כוח משפטי להוסיף עליה או לגרוע ממנה על פי הסכמתם. אין בכוח המשפטי של בעלי הדין לשנות בהסכמתם את היקף סמכותו של בית המשפט כפי שהוקנתה לו בחוק. הסכמתם החוזית של הצדדים לעשות כן אינה תקפה מבחינה משפטית. לשון אחרת: הסכמת הצדדים אין בה כדי להקנות לערכאת שיפוט סמכות פונקציונלית שלא ניתנה לה בחוק, או לשלול ממנה סמכות שהוקנתה כאמור, אלא אם כן הסמיך החוק את בעלי הדין לעשות כן בהסכמתם.

39. ההיזקקות למוסד הבוררות, אכן, ניוונה במקורה מרצון הצדדים ומהסכמתם, וניתן להם מרחב פעולה מכוח החוק להגדיר את נושאי המחלוקת שיועברו להכרעת הבורר. כן ניתן להם חופש רב בקביעת דרך התנהלותה של הבוררות ובעיצוב כללי הפעולה שיחולו על הבורר. בצד חופש מירבי זה בניהול הבוררות, גיבש החוק מסגרת קשיחה לביקורת שיפוטית על פסק הבוררות, וזו אינה נתונה להתערבותם של הצדדים. ביקורת זו היא צרה במהותה ומגדירה תחום צר של התערבות שיפוטית שאין לפרוץ אותו ולהרחיבו בהסכמת הצדדים.

40. עילות הביקורת השיפוטית על הבוררות, המשתקפות בעילות הסטטוטוריות לביטול פסק הבורר, מוחלות בידי בתי המשפט בזהירות רבה, ועל דרך הפרשנות הדווקנית, כשהמגמה היא ליתן, ככל האפשר, תוקף לפסק הבורר, ולא לבטלו. אין זה מקרה שחוק הבוררות לא נתן בידי הצדדים כוח משפטי להרחיב או להצר מכוח הסכמתם את היקף עילות הביטול הסטטוטוריות של פסק הבורר. (ד"ר ישראל שמעוני, עו"ד, דיני בוררות – אופק חדש בבוררות עמ' 554, התשע"ד – 2014).

41. לאור אמות המידה שנקבעו בפסיקה, עלי לבחון האם יש מקום להתערבות שיפוטית מכוח עילות הביטול הנטענות.

ג-1 היעדר הסכם בוררות חוקי וחריגה מסמכות (סעיפים 24(1) ו- 24(3) לחוק הבוררות

42. לטענת המשיב, מדובר בסכסוך משפחתי, ביחס לזכויות במשק אשר הועברו אליו על ידי אביו המנוח עוד בשנת 2012. כך, שהסמכות לדון בסכסוך נתונה לבית המשפט לענייני משפחה, אף אם המשיב והמבקשים הסכימו להקנות סמכות לבית הדין לצדק.

43. כאמור, הצדדים להסכם הבוררות הם הקובעים את סמכויות הבורר, באלו נושאים ידון וייתן החלטות, מתי יחליט לקיים ישיבות ועל פי איזה דין יפעל. ד"ר ישראל שמעוני, עו"ד, דיני בוררות – אופק חדש בבוררות – מהדורה שניה מורחבת, עמ' 565.

44. במקרה זה, זהות הטריבוטל, בית הדין לצדק, שאינו גוף רשמי שקיבל סמכויות שיפוט בחוק, נקבעה והוסכמה ע"י הצדדים.

45. כך גם תיחום סמכויותיו של בית הדין לצדק, אשר נקבעו בשטר הבירורין, להכריע בסכסוך המשפחתי, הוסכמו על ידי הצדדים והמנוח, ואין כל מניעה לכך בהתאם לחוק הבוררות.

מכאן, שאין להורות על ביטול פסק הבורר, מחמת היעדר סמכות.

46. בשטר הבירורין התחייבו הצדדים והאב המנוח כדלקמן: "לקיים כל מה שיפסקו הרבנים... בדבר כל הסכסוכים שבינינו והתביעות שיש לכל אחד מאיתנו הח"מ על חברו בעניין עפ"י כתב התביעה וכל הסכסוכים הנובעים ו/או הקשורים ו/או המסתעפים מהעניין הנ"ל... וכן אנחנו מוחלים כל מה שיפטרו ומקנים כל מה שיפסקו ששיך לצד האחר, והכול לפי ראות עיניהם, הן הנראה להם מצד הדין והן הנראה להם מצד פשרה או יושר בלא זכות ערעור לפני שום בית משפט שבעולם כלל... מוסכם כי הבד"צ פטורים מסדרי הדין, מחובת הראיה, ומרישום פרוטוקולים... ואנו מוותרים מראש על מתן נימוק כל שהוא לפסק הדין ו/או לכל החלטה ו/או על כל טענה בקשר לסדרי הדיון".

47. המשיב טוען בתצהירו (סעיף 17 לתצהיר) ובחקירתו, שהסכים להליך הבוררות, בשל לחצים כבדים שהפעילו המבקשים על האב המנוח.

48. בעדותו פירט המשיב כי המבקשים מררו במשך תקופה ארוכה את חייו וחיי המנוח והחלו במסע הכפשות והטרדות כנגדם, שכללו בין היתר עשרות

- טלפונים ביום ובלילה למנוח, הגשת תלונות כוזבות במשטרת ישראל כנגדו וכנגד המנוח, שלחו מכתב שנכתב כביכול על ידי המנוח אל הרב דוד אבו חצירא בו צוין כי המשיב החתים את המנוח ללא ידיעתו על מסמך שמעביר אליו את הזכויות במשק. ורק לאחר שכל הניסיונות והלחצים כשלו, החליטו המבקשים לפנות אל בית דין צדק (עמ' 12 ש' 27 עד עמ' 13 ש' 2).
49. בתצהירו ציין כי "בנוסף לכך ואך ורק בשל הלחצים הכבדים שהפעילו המבקשים על אבי המנוח, הסכמתי ללכת לישיבה שהתקיימה בפני כב' הרב א.ל., בתקוה שהדבר ירגיע וייתן שקט למנוח ויגרום למבקשים להפסיק ולהטריד את המנוח, **שבשל סבלו הרב הייתי מסכים לכל דרישה**". (ההדגשה שלי – ר.ג.).
50. בחקירתו נסוג מאמירתו בתצהיר כי אביו כל כך סבל עד שהיה מסכים לכל דרישת אחיו וטען: "אמת לדיבורים ולא למעשים".
51. המשיב נשאל על ידי בית המשפט "אם הכוונה הייתה דיבורים ולא מעשים, למה הסכמת ללכת לבית הדין לצדק?" ותשובתו הייתה "העלילו עליי עלילה שרימיתי. הם כתבו בכתב התביעה לדיינים שאני רימיתי את אבא שלי, וזה כאב לי. כב' בית הדין לא רציתי לבזות את הדיינים שיש דיון ואני לא מגיע. זה ביזיון של תלמידי חכמים. **אבא שלי לא רצה להגיע, אני הבאתי אותו. אמרתי לו אבא תבוא, הם הפילו עליי, גם אמרו כל מי שנותן את חייו לבניו בחייו כאילו נותן את חייו. הם אמרו לו שאני רוצה להוציא אותו מהבית ולשעבד את המשק. רציתי שאבא יאמר במפורש לדיינים שלא רימיתי אותו כי רק ישראל היה איתי לאורך כל הדרך.**" (עמ' 15, שורות 6-1 ההדגשה שלי – ר.ג.).
52. מחקירתו של המשיב עולה כי הסכים להקנות סמכות שיפוט לבית דין צדק הואיל ורצה להוכיח כי הזכויות במשק עברו על שמו בזכות וביושר. ובלשונו: "אני באתי לתביעה הזאת בגלל שהתביעה הייתה שרימיתי" (עמ' 18 ש' 25).
53. דהיינו, גם אם אכן, המבקשים הפעילו על המשיב לחצים כבדים ומררו את חייו כטענתו, דבר שהוכחש על ידם אם כי הודו שנעשו מטעמים פניות למשיב ולאב המנוח (ראה סעיף 15 לתצהיר מבקש 1 ועדותו בעמ' 30), הרי שלא מעשים אלו הם שגרמו לו ליתן את הסכמתו לסמכות בית דין צדק, אלא רצונו להוכיח כי העברת הזכויות במשק על שמו בוצעה מרצונו של האב.

עוד יודגש כי להבדיל מהליך בפני בית דין צדק, סירב המשיב בעבר לחתום על פרוטוקול בו צויין כי המשק יירשם ע"ש כל האחים, בישיבה שקויימה בנוכחות אחיו והאב המנוח אצל כבוד הרב ל'. (ראה סעיף 18 לתצהירו). רוצה לומר, המשיב יכול היה להדוף כל הניסיונות והלחצים שהופעלו לטענתו ע"י המבקשים ולא היה מחויב ליתן הסכמתו להליך בפני בית דין צדק.

54. כך, שהמסקנה העולה היא, כי המשיב והאב המנוח הסכימו להקנות סמכות לבית דין צדק, והמשיב, עשה כן, כדי להוציא את צדקתו לאור.

ג-2 האם ניתנה לצדדים ולמנוח הזדמנות נאותה לטעון טענותיהם או להביא ראיותיהם (סעיף 24 (4) לחוק הבוררות)

55. כדי להביא לביטולו של פסק הבוררות, בעילה זו, יש להוכיח שלא התנהגותו של המשיב היא שגרמה לאי מתן ההזדמנות לטעון טענותיו או להבאת ראיותיו. כאמור היוזמה להביא ראיות היא של הצדדים ולא של הבורר. על כן, יש להראות שהבורר דחה בקשה להבאת ראיות רלוונטיות שהיה בהן כדי להשפיע על פסק הבורר וכי הוא סירב לבקשה ללא הצדקה.

56. מחקירתו הנגדית של המשיב עולה כי טענותיו בדבר העדר הזדמנות לטעון בהליך הבוררות, אינן מדויקות. למשיב, ניתנה ההזדמנות לטעון טענותיו כפי שעולה מפרוטוקול בית הדין הרבני מיום 9.9.14. ככל שהמשיב, לא העלה את מלוא טענותיו בפני הבורר, אין לו אלא להלין על עצמו, ולא כל שכן, שלא תחול עליו הוראה זו.

57. מעדותו עולה כי כבש את טענותיו מיוזמתו בפני הבוררים, כי לא רצה לפגוע באב המנוח. ואף מעיד מפורשות כי הוא לא העז לטעון שהמשק הועבר לבעלותו ליד אביו שהיה בחיים. כך טען כי יכול היה להציג בפני הבורר את המסמכים, אותם טוען שלא הציג, ואשר היה בהם לדבריו לשנות את ההכרעה:

"אם הייתי מראה להם את כל המסמכים...היה על אבא שלי, לא יכולתי לדבר את כל מה שאני חושב כי אבי סבל, לא יכולתי להגיד להם, אם הייתי מראה להם את כל החומר זה מקובל עליי, אין לי מה לתבוע, אני לא פושע, אני לא

- יכול להיות חוצפן ולהגיד לאבי זה המשק שלי, ולא יכולתי להגיד את זה לדיינים, הוא היה עוד יותר מצטער, והיה חושב שהתוכנית שלי להוציא אותו מהבית, לא יכולתי לדבר כמו שאני חושב ליד אבי..." (עמוד 16 שורות 25-30).
58. אלא שטיעונים אלו מועלים על ידו, לאחר שאביו נפטר ולאחר שניתן פסק הבורר, שאינו לרוחו, ועל כן הוא מנוע מלהעלותם. המשיב למעשה חותר להשגת הזדמנות חדשה בהליך זה, להשמעת טענות נוספות, שכעת מעוניין להעלותן, וזאת לאחר שניתן פסק הבורר. לא זו הייתה כוונת המחוקק, ואין למשיב כל זכות או עילה שבדין לקיום משפט חוזר.
59. עוד טוען המשיב כי הסכים לכתחילה לבוררות הואיל וסמך על כך שאין לרבנים סמכות לדון בענייננו, ועל כן, לא היה משנה לו מה יוכרע בהליך. "היו שני דברים שהלכתי, הראשון שידעתי שאין שום משמעות לדבר...אין מה לדון על זה שהמשק כבר על שמי מלפני 5 שנים" (עמ' 16 ש' 11-14).
60. גם אם המשיב אכן סבר כך, הרי שאין באמונתו זו כדי לסייע בידו או לערער/להפחית ממידת מחויבותו לקבל את דין הרבנים, לא משנה מה תהיה הכרעתם, כפי שהתחייב בשטר הבירורין. זאת ועוד. מוסד ההתדיינות בפני בית דין צדק הפועל כבורר על פי דין תורה מכוח שטר בירורין אינו זר למשיב, אלא חלק מהויות עולמו הנהוג ומקובל. מדובר בתהליך הכרוך בהסכמה: "עשינו תהליך שמגיעים לדין תורה הדיינים עושים קניין מסודר אתה מסכים לקבל את הדברים שנפסוק פה ואז אתה מגביה את החפץ ואתה מגביה שאתה מסכים לקניין זה ובאופן אוטומטי זה הופל (ך) להיות קניין ואז אתה מספיק (צ"ל – מסכים) לתהליך שמתרחש פה" (מעדותו של מבקש 1 עמ' 27 ש' 20-24). התנערותו של המשיב ממחויבותו לדין התורה שקיבל על עצמו בטיעון כי "לא ידעתי שיש להם סמכות של אלוקים" היא היתממות לשמה (עמ' 16 ש' 17).
61. טוען המשיב כי בית דין צדק לא בדק את כשרותו של המנוח חרף טענות המבקשים, ובכך נפל פגם בהליך.
62. לעניין זה קיימת לכאורה מחלוקת. מבקש 3 העיד כי המנוח "גם בדיון היה שיכור. אין לו דעת" (עמ' 45 ש' 32) וכאשר התבקש להתייחס ספציפית למצבו

של המנוח נכון למועד הדיון בבית הדין, השיב: "הוא לא היה בריא בנפשו" (עמ' 47 ש' 28).

אלא שמנגד מבקש 1 העיד כי המנוח היה "בריא בשכלו עם דעה צלולה" (עמ' 27 ש' 1-4). הוא נשאל "מה היה מצבו הרפואי למיטב זיכרונוך במהלך הדיון בבית הצדק? והשיב: "מצב בריא". וגם מבקש 2 העיד כי: "אבא היה במצב בריא בנפשו" (עמ' 41 ש' 4).

63. בענייננו אינני נדרשת כלל וכלל לבחינת טענה זו, לנוכח העובדה כי המשיב עצמו לא כפר בכשרותו ובצלילותו של המנוח לאורך כל הליך הבוררות, ומשכך לא יכול המשיב להיתלות בכך כקרדום לחפור בו לקידום האינטרס שלו בהליך זה.

64. מכל מקום, בענייננו, אין להתעלם מכך שהמנוח העיד בפני הבוררים, אשר התרשמו ממנו באופן ישיר ובלתי אמצעי. המנוח הסביר מדוע העביר את הזכויות במשק על שם המשיב ומה כוונתו ורצונו האמיתיים – חלוקת המשק בין האחים, לאחר אריכות ימים.

65. התרשמות הבוררים מעדותו של המנוח, וכך גם העובדה כי לא הובא בפני הבוררים כל מסמך שיש בו כדי לעורר דיון בכשרותו של המנוח, כפי שאישר מבקש 1 בעדותו "אני לא הגשתי שום מסמך רפואי" (עמ' 27 ש' 7), איינו את הצורך להידרש לטענת הכשרות.

כן ראה לעניין זה עדות מבקש 1 "ש. איך הדיינים בקשו את הכשרות של אבא שלך? ת. לא בקשו. הוא ענה תשובות לכל השאלות וענה בבירור" (עמ' 27 ש' 10-11).

66. ובאשר להוראה המגבילה את הצדדים מלפנות אל בית המשפט לתקיפת פסק הבורר, הרי שאין לה כל נפקות, דינה להיות מסולקת ו"הייתה כלא הייתה" בשטר הבוררין, אשר הוא נותר בפני עצמו על תילו (ה"פ (י-ם) 52/97 לז"נ מעונות ילדים בישראל, קריית הילד מיום 25.3.98 פורסם בנבו).

ג-3 האם תוכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור (סעיף 24 (9) לחוק הבוררות)

67. טוען המשיב כי יש להורות על ביטול פסק הבורר מאחר והוא נוגד את תקנת הציבור, שכן בית דין צדק קבע למנוח בעודו בחיים איך להוריש את רכושו חרף רצונו להעביר את זכויותיו במשק למשיב. כך גם המנוח לא חתם על שום מסמך לביטול העברת הזכויות. באופן שבית דין צדק הוריש את זכויות המנוח במשק בין האחים בשעה שכבר הם לא היו שלו.
68. נקבע בפסיקה כי סמכות הביטול מכוח עילה זו תיושם בעיקר, מקום שיש בתוכנו של פסק הבוררות "כדי לפגוע באינטרסים, בעקרונות ובערכים שחברתנו מבקשת לקיים ולשמר" (דנ"א 9563/03 כדורי נ' קליף מיום 1.4.04 פורסם בנבו).
69. כך גם תקנת הציבור מחייבת שהעניין יהיה בעל עניין לציבור ולא עניין פרטי הקשור לסכסוך משפחתי.
69. בפרוטוקול בית דין צדק מיום 9.9.14 טען האב המנוח :
- "מסכים לתת לכל אח חלק ולתת 100 אלף ₪ לכל בן בשביל שהם יבנו כל אחד את הדירה שלו, וקחו התחייבות על עצמם ואח"כ אם ירצו שימכרו את הדירה".
70. דבריו של המשיב נרשמו בפרוטוקול כדלקמן :
- "אבא שלי יש לו מטרה אחת שהמשק לא יימכר. ויש שם ברוך השם מספיק מקום לבנות לכל האחים. ומה שרשום שהמשק על שמי זה בכדי שנוכל לקבל משכנתא וכל אחד ייטול את חלקו. המצב כיום אני נמצא יחד עם אבא, והשטח שייך לאבא ואני מסכים לחתום בכל מקום שהשטח של אבא, אבא רוצה לתת חלק לכל אחד אבל שהם ידאגו לעצמם".
71. בפסק הבוררות נקבע :
- "ביה"ד רשם לפניו הודעת בע"ד שרישום הנכסים של האב ע"ש י.ד. אינו אלא לשם ניהול הנכסים, כגון לשם השגת משכנתא, וע"כ כל הנכסים הינם בחזקת האב.
- לאחר אריכות ימי האב, הנכסים יתחלקו כדין ירושה בין כל האחים".
72. המנוח הבהיר בפני הבוררים כי רצונו היה לחלק את המשק בחלקים שווים בין האחים.

73. המשיב הודה כי העברת המשק על שמו נעשתה מאילוצי משכנתא, וכי המשק למעשה שייך לאב המנוח, והוא רוצה לתת לכל אח את חלקו.
74. מדברי המנוח ומהודאת המשיב עולה כי העברת הזכויות במשק למשיב לא נעשו בכוונה להעביר אליו את הזכויות במשק במתנה, אלא לצרכי משכנתא תוך שהמנוח עומד על כך כי זכויותיו במשק יתחלקו בין האחים בחלקים שווים.
75. הסכמת הצדדים והמנוח להתדיין בפני הבורר, חתימתם על שטר הבירורין והשתתפותם בהליך, פותחת את נושא הבעלות במשק לדיון מחדש, כאשר הרבנים שמונו כבוררים הוסמכו להכריע בטענותיהם בעניין זה.
76. מאחר והצדדים והמנוח הסכימו להביא את העניין להכרעת הבוררים הרי הם מושתקים מלטעון לעילת ביטול זו.

ג-4 האם קיימת עילה שעל פיה היה בית המשפט מבטל פסק דין סופי

77. עילת הביטול מיועדת למצבים שבהם נפגעו עקרונות הצדק הטבעי או התגלו עובדות חדשות שלא היו ידועות למבקש בשעת הבוררות ואשר גילויון בזמנו לא היה תלוי במבקש או שהתגלתה תרמית שהשפיעה על מתן פסק הבוררות או שלא הייתה סמכות להיזקק לבוררות (עמ' 603).
78. המשיב טען כי פסק הבורר ניתן על רקע מעשי כפייה ומרמה שבצעו המבקשים כלפיו וכלפי המנוח כדי להשיג שלא כדין את הזכויות במשק.
79. המשיב לא הציג כל תשתית עובדתית שיש בה כדי להרים את הנטל המוטל עליו להוכיח קיומה של עילה זו. טענותיו לקנוניה שלכאורה נרקמה בין המבקשים כנגדו, לא נתמכה בראיה כלשהיא.
80. בחקירתו הנגדית ניתנה למשיב הזדמנות לפרט בעניין, אך מעדותו עולה כי הוא מפרש את המילים עושק, כפייה וקנוניה כחילוקי דעות בקשר לסכסוך בין האחים.

”ש. בעצם העושק והכפייה זה שהאשימו אותך שעשית קנוניה בשביל לקחת את המשק
ת. כן ”
(עמ' 13 ש'...).

81. המשיב לא הצביע על עושק, כפייה או מרמה כמשמעותם ב**חוק הבוררות**, וטענותיו אלה הופרכו בנסיבות בהן הצדדים והמנוח הסכימו להליך הבוררות.

ד. סוף דבר

82. לא קמה כל עילה לביטול פסק הבורר.

83. על כן, בנסיבות אלו, אני דוחה את התנגדות המשיב ומאשרת את פסק הבורר שניתן ביום 22.9.14.

84. המשיב יישא בהוצאות המבקשים ושכ"ט עו"ד בסך של 25,000 ₪, אשר ישולמו תוך 45 ימים, ממועד קבלת פסק הדין ולא יישאו הפרשי הצמדה וריבית כדין.

מותר לפרסום ללא פרטים מזהים.

ניתן היום, כ"ג חשוון תשע"ט, 01 נובמבר 2018, בהעדר הצדדים.

רונית גורביץ, שופטת

רונית גורביץ 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)